

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

EEN BRUTALE VRAAG

Ik zou u eens willen vragen: bent u tevreden? Een vreemde vraag welbeschouwd en misschien zelfs wel een tikje brutaal. Want u zit daar rustig in uw huiskamer bij het radiotoestel. En nu komt er opeens iemand binnenstappen om u te vragen of u tevreden bent. Nog een geluk, dat hij geen antwoord verwacht. Stel je voor!

Intussen vreemd of brutaal — de vraag is nu eenmaal gesteld en laat ons wel zijn: eigenlijk is zij wel interessant. Echt iets om er zo voor uzelf wat over te mijmeren. „Bén ik tevreden. Of eh...” Vermoedelijk hebt u dat woord „tevreden” nog nooit eens aandachtig geproefd. Heel voorzichtig; vóór op de punt van uw tong. En daarom nodig ik u uit dat dan alsnog eens te doen.

Begint u dan het woord voor de afwisseling eens anders uit te spreken. Niet „tevreden”, maar „te-vrede (N)”. Merkt u wel, dat het eensklaps een andere klank, neen een geheel andere betekenis krijgt?

„Tevreden” is een van die woorden, die door een eeuwenlang gebruik bijna onherkenbaar verminkt zijn geraakt. Tevreden zijn betekent bijvoorbeeld níét in de eerste plaats, dat „er niets meer te wensen overblijft”. Waarachtig niet!

Het woord „tevreden” houdt ten nauwste verband met het begrip „vrede” en wel minder met de beruchte, veelomstreden vrede-op-aarde, dan met de vrede in het hart van de mens, van de enkeling.

Te vrede — niet te Hilversum, te Den Haag of te Zwolle; neen, te vrede, in vrede zijn. Verminkte woorden, heb ik zoëven gezegd. Er zijn er ontelbare, van zulke woorden. Als pasmunt, als dubbeltjes en kwartjes geven wij ze aan elkander door. Net zolang tot ze geen beeldenaar meer tonen, maar volkomen blank zijn. Glad als gepolijst koper.

„Tevreden” is er een van. Van die afgesleten, veelgebruikte, ja mis-bruikte woorden.

„Een tevreden mens IS geen mens”. Daar hebt u een van die gezegden, die bewijzen hoe het ontbreken van een beeldenaar tot onjuiste gevolgtrekkingen kan leiden.

Want mij lijkt veeleer het tegenovergestelde waar.

Anders gezegd, met evenveel recht zou men kunnen stellen, dat een níet-tevreden mens geen mens is.

Dit brengt ons ongemerkt bijna op de gedachte aan die verfoeilijke tegenhanger van de tevredenheid, de ONtevredenheid.

„Ontevreden” — ook dit is een woord, dat u eens op het puntje van uw tong zoudt moeten leggen. Wat u in dat geval zoudt proeven is „onvrede”. Nergens vrede mee hebben en ik vraag u: is er schriklijkers denkbaar?

Tóch — en ik verzeker u, dat het mij spijt 't te moeten zeggen — tóch zijn er ook in onze dagen nogal wat ontevreden mensen.

Ontevreden met hun huis, met hun werk, met hun bestaan, lot, leven of hoe zij het maar willen noemen. Weet u wat het ergste, het gevaarlijkste van de ontevredenheid is? Haar buitengewone besmettelijkheid. Let u er bij gelegenheid maar eens op.

Ten eerste vergalt de ontevredenheid de vreugde; zij vergiftigt het hart en belet ons te genieten — van wát dan ook. Een mens kan niet meer *blij zijn*... Met niets en met niemand!

Vervolgens breekt de innerlijke onvrede met geweld naar buiten; hij beitelst scherpe, harde lijnen om mond en ogen. Maar daarbij blijft het niet.

Van dat gelaat deelt hij zich aan ànderen mee. Een ontevreden gezicht wekt wrevel en weerstand, althans in negen van de tien gevallen. De ontevredenheid is als een, in rim-pelloze vijver geworpen steen — steeds wijder worden zijn kringen...

Zo beïnvloeden wij mensen elkaar; ongewild weliswaar, maar daarom niet minder hevig. Zoals een opgewekte natuur, een blijmoedig, enthousiast mensenkind anderen aansteekt, opbeurt, uitheft — zo ook injecteert (en infecteert!) een mopperaar zijn naaste omgeving.

Hoe het dan staat met de reden tot ontevredenheid, vraagt u? Ach, u weet wat onze vaders al zeiden: „als je een hond wilt slaan, is er altijd wel een stok te vinden”.

Daar komt bij, dat de mens in het algemeen een opvallende lenigheid aan de dag legt, als het er om gaat het een of ander eens even

van deugdelijk schijnende steunen te voorzien...

Neen, de ontevredenheid met mijn of uw woning steekt in diepste wezen *niet* in het, overigens onweersprekelijke feit, dat zij helemaal op de derde etage ligt.

Dat wij geen vrede hebben met ons werk, komt *niet* voornamelijk doordat het zo weinig zinvol is of zo slecht wordt betaald.

Want die woning van ons lag óók al heel wat meters boven de begane grond toen wij haar betrokken. Onze arbeid bezat in zichzelf evenveel of weinig zin op het ogenblik, waarop wij ermee aanvingen.

Hoogstwaarschijnlijk lag toen het loon nóg lager dan vandaag!

Vanwaar dan de ontevredenheid met onze tegenwoordige huisvesting?

Die is ontstaan toen wij ons gingen realiseren, dat tal van onze kennissen geriefelijke *benedenhuisen* bewoonden. Mèt tuin!

En onze geestdodende, slecht gehonoreerde arbeid? Die ging ons vermoedelijk pas goed tegenstaan, nadat wij hadden ontdekt, dat er zoveel gemakkelijker en interessanter banen bestaan, die bovendien aanmerkelijk beter betaald worden.

Dit wat betreft de reden van een mogelijke ontevredenheid. Maar... bedenkt u wel: de oorzaak ervan ligt veel dieper. Of, zo u wilt — heel ergens anders. De oorzaak schuilt namelijk veelal bij de ontevredene-zelf! Zouden wij nooit begering hebben gezien naar het comfortabele benedenhuis van neef Frits of van zwager Freek — de vrede zou ons getrouwd zijn blijven vergezellen. Óók naar de derde etage...

Een vrede, die nog zou zijn verdiept, als wij een ogenblik hadden gedacht aan de zorgen van hen, die met vrouw en kind nu al meer dan zeven jaar ergens in-wonen.

Te vrede zouden wij ook zijn geweest en gebleven(!) als wij ons hadden willen herinneren, dat er heel wat mensen zijn, die wekelijks of maandelijks moeten trachten rond te komen met heel wat minder dukaten dan wij. Of men dan maar alles voor lief moet nemen, alles voor zoete koek eten? En of men er dan beter aan zou doen in weinig aantrekkelijke omstandigheden te berusten? Afzien van elke poging tot verbetering van zulke omstandigheden?

Kijk en dít is nu het treurige misverstand: te menen, dat tevredenheid een ander woord

is voor slapheid en berusting. Allicht, dat u en ik moeten streven naar verbetering en naar voorziening. Met inzet van alle krachten zelfs.

Maar dat streven mag dan toch nooit ontspringen aan en voortdurend gepaard blijven gaan met ontevredenheid. Zou dat het geval zijn, dan zouden wij niet alleen het een met het ander, maar bovenal onszelf schaden.

Kent u het wezenskenmerk van de ontevredene? Het is dit, dat hij zijn zilver nooit spiegelt aan nikkel, maar steeds aan goud: goud van anderen, iets dat die naam vaak niet eens verdient!

Zulk een vergelijking valt altijd in ons nadeel uit en... zij is bepaald niet bevorderlijk voor onze zielerust, ook wel tevredenheid genaamd.

Bent u tevreden? Dat is: hebt u zielerust? Leeft, diep in u die wonderlijke mildheid, die Spinoza heeft genoemd „de ware vrede des gemoeds”?

Te vrede — bij de vrede thuis zijn. Niets, maar dan ook niets heeft dit te maken met hetgeen wij al dan niet bezitten. Een tweede, wijd en zijd ingewortelde misvatting: dat bezit en tevredenheid elkaar dekken.

„Ware tevredenheid”, zo heeft eens een wijze opgemerkt, „hangt niet af van wat u hebt. Diogenes was gelukkig met een regenton om in te wonen, maar voor Napoleon was zelfs de wereld te klein”.

En dan, — hebt u wel eens bedacht welk een rijkdom de tevredenheid is en welk een bittere armoede de innerlijke onvrede? O, ik geef het u onmiddellijk gewonnen: het valt zeker niet mee, tevreden te zijn met weinig. Helaas heerst in de menselijke natuur overmachtig (en overmatig soms) het verlangen-naar-meer. U ziet het al bij jonge kinderen...

Maar mag het dan al moeilijk zijn, zich te vergenoegen met *weinig*... tevreden te zijn met *veel* is bijna een onmogelijkheid!

Want weet u, dat verlangen-naar-meer is zo oeverloos, zo onstilbaar vaak ook. Als kleine jongen waren wij blij met stepje of vliegende hollander; weet u het nog?

Maar al gauw stonden die vehikels in de rommelkamer; want wij wensten een fiets. Een echte fiets; compleet met spiegel, berm-lamp en clubvlag.

Twee, drie jaar later ging het geval als oud roest met de opkoper mee, want sinds kort stonden wij aan het hoofd van een brommer,

zeilkamp 1960

Uiterlijk 31 januari moeten wij de inschrijving hebben ontvangen voor bovengenoemd kamp.

Zo u weet wordt het gehouden aan de Friese meren (Langweer). De prijs is f 55,— per week. Hierin is ook de huur van boten begrepen.

Een kookster is aanwezig, zodat men alleen maar hoeft te zorgen voor het bijhouden van de eigen kamers e.d. kleine werkzaamheden. Dekens zijn aanwezig. Lakens moeten worden meegebracht. Voor visliefhebbers worden, indien men dit ons laat weten, roeiboten gehuurd.

Laat u ons, maar dan beslist voor 31 januari weten of u meedoet?

Wij moeten nl. op 1 februari definitief reserveren. Het adres is: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

De Buitenwerkcommissie.

scooter of motor. Maar ook dié bevredigde (wéér zo'n met de vrede verband houdend woord) ons niet.

Neen, ook die scooter stemde ons niet tot tevredenheid, aangezien aan de einder van ons verlangen steeds maar een *auto* opdook! Zou het waar zijn. Zou een benedenhuis, een andere werkkring, een fonkelnieuwe auto een mogelijke onvrede uit ons hart bannen? Zouden deze Grote Drie ons, ik mag wel zeggen omtóveren tot milde, tevreden mensen?

Goed, láát het dan misschien een vrijpostige vraag zijn — tóch waag ik het haar te herhalen: bent u tevreden? Tevreden met uw woning, daar in de hoogte? Krot- en kelderwoningen bestaan er en... door ontelbare ontheemden bevolkte kampen.

Tevreden met uw werk? Er zijn er, die al vier jaar en langer in een sanatorium liggen. Verlamden, die dagelijks naar en van hun rolstoel moeten worden gedragen.

Tevreden met uw gezin? De wereld is vol eenzamen; mensen als u en ik, maar dan voortdurend alleen. Alleen temidden van de duizenden.

Daarom — en het is een harde waarheid — daarom zullen daklozen, zieken en vereenzaamdén tégen ons getuigen, als wij halsstarrig zouden weigeren onze rijkdom te zien. Doemwaardige ontevredenheid! „De os verlangt naar de renbaan en het rijpaard naar de ploeg”, zo verzuchtte Horatius reeds...

Als straks wellicht het onbehagen op weg mocht gaan naar uw keel (want wij zijn mensen en „niets menselijks is ons vreemd”) — kijkt u dan eens even om u heen. Naar zowel uw plaatsje in de zon, als dat bij de haard. Naar uw man, uw echtgenote, uw lieve dochter, uw intelligente zoon. Ziet u hen eens opmerkzaam aan...

En bij een stekelige gedachte aan uw, misschien niet zó prettige arbeid: vergeet u nooit, dat er, ver van hier, óók mensen werken in kwikzilvermijnen. Ja en hoé!

Maar wilt vóór alles bedenken, dat het meest schitterende geluk ter wereld tevens het meest breekbare is.

Het is, geloven wij, deze gedachte, die een mens kan en stellig ook zal helpen zijn innerlijke vrede ongerept te houden en dus „te vrede” te zijn.

CH. HENNEKES

de kwitanties gaan uit

In de week van 1 t/m 6 februari worden de kwitanties voor het „Woord van de Week” gereed gemaakt en op 8 februari verzonden. Wilt U dan bij eerste aanbieding voldoen?

U kunt echter ook nog gireren. Indien Uw giro op 6 februari is ontvangen kunnen wij Uw kwitantie nog verwijderen.

Giro 58 t.n.v. de „Humanistische luisterkring” te Utrecht.

DE EDELE MENS

Edel zij de mens, hulpvaardig en goed! Want dat alleen onderscheidt hem van alle wezens die wij kennen. Naar eeuwige, verheven, ijzeren wetten moeten wij allen de baan van ons leven ten einde brengen. Enkel de mens vermag het onmogelijke: hij onderscheidt, hij kan kiezen en richten, hij kan aan het ogenblik duurzaamheid geven. Hij alleen mag de goede belonen en de boze straffen, helen en redden, al het dolende, zwervende nuttig verbinden...

De edele mens zij hulpvaardig en goed! Onvermoeid doe hij het nuttige, goede...

Wolfgang von Goethe

(Duits dichter en geleerde, 1749—1832).

lezingen voor de radio

2 februari AVRO 16.00 uur	Mevr. Mr. J. J. Th. ten Broecke-Hoekstra: „De verantwoordelijkheid van de mens als politicus”.
7 februari VARA 9.45 uur	Dr. J. P. van Praag: „De Hefboom”.
14 februari VARA 9.45 uur	Prof. Dr. Libbe v. d. Wal: De kerk van het ideaal.
21 februari VARA 9.45 uur	Prof. Dr. G. Stuiveling: Uit humanistisch oogpunt.
28 februari VARA 9.45 uur	Drs. J. H. P. Colpa: Alleen maar een beginselverklaring?

VOORBIJGANGERS

Hierboven staat dus: Voorbijgangers. Dat moet u mij niet kwalijk nemen, want pas toen het er stond zag ik hoe pre-tentiefus zo'n woordje kan zijn.

Voorbijgangers... Met puntjes er achter staat het nog beter. Men ziet dan de auteur met het bleke, uitgevaste gelaat, steunend op de lange smalle hand door de ruit staren. Ziet, daar komen zij. Wie kent hun gangen? Vanwaar komen zij en werwaarts voert hun weg? Wij weten het niet. Voetstappen ver-klinken en na weinig seconden is een Mens met zijn vreugden en zorgen, met zijn harts-tochten en verlangens, verdwenen. Voor-goed...

Als ik mij niet bedrieg is er een mode in het geven van titels en opschriften boven opstel-len. Enige honderden jaren geleden zou iemand, die over voorbijgangers zou willen schrijven, begonnen zijn met ongeveer de volgende woorden.

Enige beschouwingen en overpeinzingen bij het aanzien van lieden die op een wintermid-dag langs mijn venster gingen.

Een profijtelijk boekje voor liefhebbers van zedekundige bespiegelingen, geschreven door een deftig Amsterdams Heer.

Rond honderd jaar geleden placht men in de titel van een werk gemeenlijk te volstaan met vermelding van de naam van de hoofd-persoon: Max Havelaar, Ferdinand Huyck, Sinjeur Semeyns. En dan wist men, dat het boek over genoemde personen handelde.

Justus van Maurik zou er waarschijnlijk van gemaakt hebben:

„Ouwe Piet, een Amsterdams type". Hij zou dan een bepaalde voorbijganger hebben ge-nomen en hem gevolgd zijn naar zijn woning, alwaar zijn goede vrouw lag te sterven. Iemand zou hem veel geld hebben geboden voor een strafbare daad, maar ouwe Piet bleef eerlijk en zou daarvoor stellig zijn loon ontvangen. Na de begrafenis van zijn vrouw zou hij een nette betrekking krijgen als por-tier bij een bedrijfsschap.

Bij Louis Couperus daarentegen zou ouwe Piet mr. Pierre Constant de Kwaecke heten. Met de foulard hoog om de nek en met de malacca wandelstok driftig tikkend op het plaveisel zou Pierre met het fijndooraerde gelaat langs mijn venster gelopen zijn en het stukje zou geheten hebben „Van oude men-sen die voorbij gaan".

Mocht het echter zijn, dat één der passanten even verderop als door de bliksemgetroffen bleef staan, de hand tegen de borst drukte en ontzield neer zou vallen, dan kon de titel luiden: „Een man valt neer". En de rest van het verhaal zou besteed kunnen worden aan het opsporen van de doodsoorzaak, van de richting, die de dodelijke kogel had ge-had, en het beschrijven van alle belendende percelen met hun inwoners om tenslotte tot de conclusie te komen, dat een als glazen-wasser vermomde bandiet van een concu-

rerende gang een chanterende morfinesmok-kelaar terecht naar de andere wereld had ge-holpen.

Jongere prozaïsten maken het gewoonlijk weer kort. „De middagen", schrijven zij en dan komt er een verhaal, waarbij je lust krijgt onder de tram te gaan liggen. Deze schrijvers hebben het in zover gemakkelijk, omdat zij onbeschoemd allerlei vulgaire woorden mogen gebruiken, die een zeer ster-ke werking hebben. Om het debiet van het werkje te verhogen, zouden zij misschien ook reeds in de titel hebben aangeduid, dat het een smakelijk brokje was: „De vlooiën van Kwaak", zou het dan kunnen heten.

Er zou nog veel meer van te maken zijn. Ik noem maar een paar aardige titels: „Nat asfalt" (dat geeft dadelijk sfeer); „Schur-ken" (dat is niet aardig, maar alle beschul-digingen betreffen onbekende personen, die toch geen verhaal komen halen); „De glui-perd" (dat zou op de auteur kunnen slaan, evenals: „Horrezondaar", „Toeschouwer", „Steekneus"); „In de Canon" (met een fijne toespeling op de straats als steenkloof); „Daar gaan ze" (een aardige dynamische titel met veel vaart); „Vooruit dan!" (een uitroep-teken belooft ook altijd handeling), enzoo!-doormaartvoort.

Tenslotte zijn in deze mathematisch-techni-sche tijd ook formules zeer geliefd. Bijvoor-beeld P. C. de K. (46). Alleen de getrainde lezer heeft dan dadelijk door, dat het over een meneer P. C. de K. gaat, die 46 jaren oud is. En als het over zijn oudste dochter zou handelen, zou er staan: Constance (89-38-93). Men kan ook eenvoudig zetten: 15 m, of 2200 m², of 013-57'3. Dat zou dan de breed-te van de straat, de hoeveelheid asfalt of helemaal niks kunnen betekenen. Geeft niet. Hoe gekker hoe liever.

Als eenvoudig en ongecompliceerd mens, die over voorbijgangers wil schrijven, had ik hierboven echter gewoon voorbijgangers ge-schreven.

Het was trouwens allemaal even gewoon. Er kwamen mensen voorbij, die uit de kerk kwamen en hun kerkboekje angstvallig on-der hun paraplu hielden. Er waren een paar mannen, die met hun hond liepen te wande-len en er waren ook honden, die met hun baas op stap waren. Een jeugdig paar stond onverdrotten tien minuten voor een winkel naar soeplepels te kijken of trouwringen. Oude lieden waren haastig onderweg naar hun kleinkinderen en kleinkinderen begaven zich met veel oponthoud naar hun groot-ouders.

Enfin, als je maar lang genoeg voor het raam zit, zie je ze allemaal langs komen: Ouwe Piet en mr. Pierre Constant en Constance. Alleen de glazenwasser was er deze keer niet bij. Omdat het zondagmiddag was, denk ik.

H. H.